

HARSÁNYI ZSOLT

új regénye
SZOLALJ,
SZOLALJ,
VIRRASZTÓI

Két kötet 6 pengő.

Amikor egy amerikai sztár — őszinte...

Newyorkból jelentik: Philadelphia lakosága felháborodva forrong, viszont az Egyesült Államokban mindenütt jól mulatnak az emberek azon a dörgelemes kirohanáson, amelyben Ethel Barrymore, Amerika leghíresebb színésznője a philadelphiai közönség tagjait szemtől-szembe „tökfilkónak” nevezte most tartott előadásán. Talán egyetlen szerepében sem volt Ethel Barrymore olyan heves és fékezhetetlen, mint most, amikor alaposan megmosta a derék philadelphiaiak fejét azért, mert barátját, Eva Le Gallienne-t meglámádták olyan csekélység miatt, hogy nemrégiben hírdetett előadását — nem tartotta meg. Ethel Barrymore ajánlotta barátját ennek az előadásnak a megtartására, így személyi ügyének tekintette, hogy megvédje Molnár Ferenc Liliomának nagyszerű amerikai Julikáját az igazságtalan támadások ellen.

Tény az, hogy Eva Le Gallienne nem tartotta meg philadelphiai előadását, de ennek igazán nem is volt az oka, hanem éppen az előadás philadelphiai rendezői, amennyiben azt táviratozták neki, hogy előadását egy későbbi időpontra tették át. A philadelphiai lapok és a közönség azonban mítsem tudott erről, így került Eva Le Gallienne meglehetősen éles támadások középpontjába.

Ethel Barrymore bátran kiált barátja védelmére és szabad előadásában elmondta, hogy Eva Le Gallienne még soha nem szegte meg egyetlen egy szerződését sem, így a legnagyobb igazságtalanság az, hogy pártát törek főtölle, anélkül, hogy akár csak meg is hallgatták volna. A nagy amerikai színésznő nem nagyon válogatta meg a szavait és a „tökfilkó” szó körülbelül a legnyéhbb kifejezés volt, amellyel hallgatóságát illette.

Érezték magukat megtisztelve, hogy egyáltalán itt vagyok — jelentette ki a nagy sztár felháborodva. — Maguk nem tudnak semmit, nem értenek semmihez, soha nem tudták felfogni a művészet jelentőségét és nem fogják tudni soha. Nem is tudom, miért állok szöba magukkal, hiszen az egész világ tudja, hogy sehol sincsenek olyan tökfilkók, mint Philadelpiában...

A nagy tragika itt szünetet tartott, majd valamivel csöndesebben így folytatta:

— A nagyanyámnak itt, Philadelpiában állt a színháza, de akkor a közönség még tudta, mi a tisztesség. Egész könyveket írtak arról a színházról, de tudom, hogy arról úgyis hiába beszél nek maguknak, mert nemcsak hogy nem olvasták ezeket a könyveket, hanem még csak a hírluket se hallották...

Képzelted, hogy Ethel Barrymore váratlan kirohanása milyen hatással volt a philadelphiai publikumra. Általában elismerték, hogy a világ hírnű művésznőnek igaza volt, amikor megvédte alaptalanul meglámádot barátját, de egy kicsit mégis csak erősnek találták azt, hogy a philadelphiaiakat egyszerűen tökfilkóknak nevezte. Különösen a nőegyletek érzik magukat sértve és már javában tanácskoznak azon, hogy milyen módon szerezzenek maguknak elégtételt. Közvetítő tárgyalások is indultak meg, de ezek mind eredmény nélkül végződtek, mert Ethel Barrymore kijelentette, hogy ha mindenáron azt akarják, hogy nyilatkozzon az esetről, akkor legyenek elkészülve arra, hogy még az eddiginél is költömbeket fognak tőle hallani.

A MAGYAR HÍRLAP

előfizetési árai:

1 hóra 2.90 P. ¼ évre 8 P. ½ évre 15 P

IDEGENEK PESTEN

Mióta rájöttünk, hogy az idegenforgalom pénzt és jövedelmet jelent: kezdjük eltanulni azt is, hogy miképpen kell kezelni és adminisztrálni az idegent. Sok kísérletezés és tapogatódzás után lassacskán megtanuljuk, hogy mit adjunk neki enni, hogy kedvében járjunk, mit mutogassunk meg neki és miképpen szórakoztassuk, hogy jól érezze magát nálunk. Arról nem is beszélünk, hogy mióta a magyar főváros idegenforgalma javul és gyarapszik, egyre-másra jelennek meg Budapestről szóló leírások, útmutatók, kalauzok, guide-k, Cicerónék, Füh-rerek és Baedekerek, amelyekben kiki a maga szája íze és ötletessége szerint próbálja kitanítani az idegent a magyar főváros érdekességeire. Legutóbb például Baján Gyula kollégám szerkesztett nagyon hasznos és nagyon ötletes, képekkel tarkított Cicerone-t, mely öt nyelven tanítja ki a Budapestre tévedt idegent, hogy mi itt a látnivaló!

Az első pesti útmutató

Ezeket pedig azért mondom el, hogy meg emlékezhessenek az első pesti útmutatóról, amely „Der Fremde in Pesth und der Pesther in Vaterstadt” címen épp most száz esztendeje jelent meg Eggenberger József könyvkereskedő kiadásában Tekusch Ágoston tollából. Ez az okos kis könyv nyilván azért íródott németül, mert száz esztendővel ezelőtt még csaknem kizárólagosan németek voltak a mi idegeneink és nagyrészt németek voltak azok is, akik Pest-Budát látkák. A negyvenes esztendő közepén azonban már magyarnyelvű Baedeker is jelent meg a pesti könyvpiacra. Ennek „Buda-Pesti Vezéd” volt a címe, de praktikus és használhatóság tekintetében fel sem járt Tekusch kiskönyvének.

Lássuk, Tekusch szerint mit kell tudnia Pestről annak az idegennek, aki száz esztendővel ezelőtt Budapestre tévedt. Mindegyik kioktatja, hogy nemcsak jó, hanem szükséges is, ha az idegen szabályszerűen kiállított útlevelet hoz magával. Sőt az sem baj, hogyha az útlevelet kívül ajánlólevelekkel is ellátja magát. Kitanítja az idegent, hogy ezüstpénzzel rakja meg a berzlijét. Egyébként akkoriban kétféle forint járta Magyarországon: a pengőforint, amely hatvan pengő krajcárt ért és a bankóforint, amelyért csak 24 pengő krajcárt adtak. Vasút természetesen abban az időben még nem egzisztált, úgy hogy delizsáncon, „gyors-postán”, parasztszekéren, vagy hajón közlekedtek azok, akik messzibb útra szánták rá magukat. A gyors-posta tizenkét forintért és húsz krajcárért vitte Pestről Bécsbe az embert. A rendes taksán kívül azonban ötven pengőkrajcár lovaspénzt, kilenc krajcár borralalót kellett fizetni; ezenkívül nyolc krajcár kenőpénzt (Shmiergeld) járt a postamesternek — kulimásért. Viszont, ha nem adott kenőpénzt a postamester akkor csak négy krajcár kenőpénzt járt neki. Mikor kitalálták a vasutat és nálunk is divatba jött a vasúton való utazás, a delizsánsz intézménye megszűnt, ellenben csodálatosképpen a „Schmiergeld” intézménye még hosszú ideig élt és uralkodott azután is.

Tekusch különben kitanítja az idegent, hogy Pesten a legjobb szállodák: a „Hét választófejedelelem” a Váci utcában, a „Vadászkúri” a Kishíd utcában, a „Fehér hajó” a Hajó utcában, a „Fekete Sas” az Újvilág utcában, a „Zrinyi” az Országúton és a „Magyar Király” a Színház téren, amelyet ma Vörösmarty térnek neveznek. Azután jó szálloda a „Tigris” is, a Szel utcában (Nádor ucca), jó a „Két pisztoly” is, mely a Kálvin téren éktelenkedett és ma a

Pesti Hazai Takarékpénztár palotája van a helyén. Azt mondja Tekusch, hogy ezek a szállodák a maguk módja szerint mind jók, sőt egyikét-másikat kiválnak is lehetne mondani. Legutóbbis jobbat az egész országban nehéz találni. Az az előnyük mindenestre megvan, hogy mindegyik kávéházzal van összekötve. A hotelszobák általánosságban ki vannak festve; legnagyobb részük jól, néha pompásan vannak bútorozva. Személyenként és naponként fűtés nélkül két-három bankóforint, vásár idején pedig négy-öt forint jár értük. Egyébként a bankóforint mai pénzre átszámítva, körülbelül a pengő értékének felelt meg.

Idegen pénz beváltására — mondja Tekusch — Pesten nagyon sok alkalom kínálkozik. Vannak váltóüzletek is, de különben a legtöbb kereskedőnek a pénzváltás a melléküzlete.

Hol tilos a dohányzás?

A dohányzás úgy a Belvárosban, mint a külvárosokban meg van engedve — mondja a százéves Baedeker —, de vásár idején mellőzni kell a dohányzást azokon a piacokon, amelyeken a kereskedők sátrai vannak felállítva, továbbá mellőzni kell az eráris raktárak előtt és nem szabad dohányozni — a hajóhídon.

A pesti ember minden némiképp művelt, vagy tehetős férfit Herr von-nak, a feleségét pedig Frau von-nak titulál. Magasabb állású személyeknek Gnädige Frau, vagy Euer Gnaden cím dukál. Az úrlányokat kisasszonnak címezi. Alább senki nem adja. Az egyszerű Herr, Madame, vagy Demoiselle megszólítás igen sokszor aggodalmat keltett volna. A Mamell megszólítás pedig még a női eselődés számára sem volt elég megfelelő. A Jungfer megszólítás pláne egészen kiment a divatból. Vendéglő temérdek van a városban. A legkedveltebbek a Redoute-épületben lévő, a „Kaszinó” éttermei (Lloyd épület) a Dunaparton, az „Aranykéz” a Régi-posta utcában, a „Három tigris” a Színház téren, és a „Blumenstöckl”. Ezekben a vendéglőkben egy-két forintért bárki csillapíthatja déli éhségét. Ámbár vannak vendéglők, amelyekben még ennél is olcsóbb a menü. Kocsmá és bormérés legalább hétszáz van Pesten. A legdrágább a „Pipa” nevezetű a Kishíd utcában és a „Sváb Kaszinó” a terevárosi Mózár-utcában. Már százévekkel ezelőtt is 4 sörfőzője, 30 kvéháza és 143 fiákere volt Pestnek. Tekusch azt mondja, hogy a pesti fiákerek túltelnek a bécsiekén. A kocsisok azonban épúgy káromkodnak Pesten is, akárcsak a bécsiek. Egyébként száz évvel ezelőtt már 5 omnibusz kocsit fuvarozta a a pestieket és 6 krajcárért kivitte az embert a Városligetbe.

Már száz esztendővel ezelőtt is ismerték Pesten a hónaposszoba intézményét. Olcsó pénzért bárki kapott lakást, de a cipők és csizmák tisztogatását a házbéliek nem vállalták, hanem erre a célra külön „cipőpucló” kellett fogadni, akinek havonta másfél forinttól, két forintig terjedő díjazás járt. Elmondja Tekusch, hogy minden alamirevaló házban van házmester, akinek az éjjeli tíz óra után való kapunyitogatásért ugyan nem jár semmi, de a házmesternek jogában áll fáradsága bérét kérni attól, aki esetleg elfelejtkezne a kapupénzről.

Az édeskés ízű Dunavíz

Nagy lelkesedéssel ecseteli Tekusch-unk, hogy különösen vásár idején mekkora a forgalom Pesten. A Duna is tele van portékál szállító hajóval. Azonban mégis az az érdekesebb, amint a Duna vizéről mond. Azt mondja, hogy „a folyam vizének édeskés, lágy íze van, amely részben a pesti és budai árkok szennyétől, részben pedig a vízbe dobott, szétmálló „egyéb mindenféle” ered. „De azért — teszi hozzá szeliden — a Duna vize itálnak egészséges.” Ámbár úgylátszik, azért nem mindenki lelkesedett az egészséges dunavízért, mert a legtöbb ember, aki vízre szomjazott: dunavíz helyett mégis inkább kútvizet ivott, vagy pedig sört, meg bort. Szász esztendővel

A Balatonfüredi Szanatóriumban

kedvezményes pánslár mellett üdülhet gyógyulhat. Szoba meleg-hideg vízzel, fűtéssel, négy-öt étkezéssel orvosi kezelés. RADIUMOS SZÉN-SAVAS fürdők, gyógyvíz és borralalók, teljes gyógyellátás napi 15 pengőtől.

Üdülőknek 3 napos ke-remény weekend 30 pengő

Felvilágosítás: Balatonfüreden és Budapest, VI., Eötvös-utca 20.

ezelőtt azért volt olyan rengeteg kocsmá, meg sörház Pesten.

A város legkiadósabb mulatója a Német Színház, amely a mai Haas-palota helyén állott. Ez a Német Színház, amely 4000 néző befogadására épült, 1847-ben leégett, amint hogy leégték azok a német színházak is, amelyeket ennek a pótlására később építettek az Erzsébet téren és a Gyapjú utcában. Milyen különös változása az időnek, hogy manapság már tűz nélkül is leégnek a színházak. A Német Színház háta mögött állott a pompás Redoute-épület, amelyet 1849-ben agyonbombáztattott Henzi. Most ép száz esztendeje, hogy ez a Redoute megnyílt. Tizenhat esztendőn át ez volt a legfényesebb táncterme a városnak. A Redoute hatalmas nagy termét 18 művész csillárban 2600 gyertyaszál világította. Pazar fényt adott ez a 18 csillár — mondja Tekusch. Bezzeg a színházban csak olajmécses égett. Egyébként nagy bálók és énekes táncmulatságok estek a „Hét választó” szaláiban is és híresek voltak a Lövész- és a Nőegyleti bálók, meg a Medikus és a Jogász bálók. A legelőkelőbb pesti szabó viszont száz év előtt Domján Ignác volt. Az 5. váci uccai műhelyében és a Meklai, váci uccai ruhatermében készült a legelőkelőbb férfiruha. Egy jóállású díszmagvart már 627 konvenció forintért (= 1527 mai pengő) szabtak. Zongorát a Bálvány utcában, Sváb Vilmos bójában vásárolt akkoriban a zenekedvelő magyar. Díszműtűt Testornál a Váci utcában, a Török-bőz címzett boltban; üvegáruat Giral Ignácnál a Vörös rákhoz címzett kereskedésben vásárolt a száz év előtti pesti ember. Az a ház különben, amelyben Giral boltja volt: a Váci ucca és a Régi posta ucca sarkán állott és az egész házat rákház-nak hívták. Ebben a házban volt dr Erlanger matematikai, optikai és fizikai eszközöket áruló kereskedése is. Erlangernek is „Vörös rák” volt a cégére. Egyébként ez az Erlanger volt az akkori idők Calderóni-ja. Keztyűt a „Fehér hajó” fogadóban lévő keztyűsboltban, a Szervita templommal szemben; illatszert Bée János „Köln városához” címzett üzletében vásároltak a nők (a Nagy Kristóffal szemben). Tajtékpipát Fuchs Krisztián árult, porcellánt a bécsi porcellángyár váci uccai boltja. Híres volt Stángl Károly ékszerüzlete a K'gyó utcában és Prantner ezüst boltja. A legnagyobb piperekereskedés az Uri utcában ékeskedett és a leggyönyörűbb kocsikat Vesztermeyer uram Három dob ucca sarkán lévő műhelyében gyártották. Hamis ékszereket Guttmann Józsefnél, a Váci utcában és Seefelner-nél a K'gyó utcában vásároltak azok, akiknek aranyra, ezüstre nem tellett...

Istenem, hova lettek ezek a boltok és hova lett az a száz év előtti Pest, amelyről Tekusch Ágoston olyan lelkesedve és annyi szeretettel mesél azoknak az idegeneknek, akik 1833 táján Pestre vetődtek?!

Pásztor Mihály

Szeszesital-diktátort neveztek ki Amerikában

Washingtonból jelentik: Roosevelt Joseph H. Choate az italmérési tanács elnökévé nevezte ki. Choate valóságos szeszesital-diktátor lesz, mert az ő kezében lesz az italmérés szabályozása, italmérési jogok adományozása, a szeszesempészés kiiktása és az italbehozatali hányadoknak a külföldi államok között való felosztása. Az utóbbi feladat lesz a legkényesebb, mert máris megindult a verseny a behozatali hányadok föl-emeléséért. Főként a francia, a spanyol és az orosz nagykövet, a portugál és a chilei követ, továbbá Kanada és az ír szabadállam képviselői láthatók gyakran Choate előszobájában.

NEMBÜG A RÁDIO

még a karácsonyi harang. Van ideje, hogy örömet szerezzen önmagának és kedves családjának.

csillár, gramofon értékes, maradandó és olcsó ajándék

HOLSTEIN ZSIGMOND villanyszerelési gramofon és rádióváltala

BÁLVANY UCCA EGY SZÁM

Árjegyzék ingyen. * Telefon. 802-30.